

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1	עיצובן המנוחה י' ב' ז"ל	<u>בעניין:</u>
	ת'	<u>התובעת</u>
	ע"י ב"כ עו"ד עמית לאופר ועו"ד אופיר שגב	
	נגד	
	א'	<u>הנתבע</u>
	ע"י ב"כ עו"ד מקסים ליפקין	
2		
	<u>פסק דין מתוקן</u>	
3		
4		1. פסק דין זה עניינו הכרעה בבקשת התובעת למתן צו ירושה על פי דין לעיצובן האם, י' ב' ז"ל,
5		שתיקרא להלן: "המנוחה", ובהתנגדות הנתבע הטוען לצוואת שכיב מרע.
6		
7		2. <u>עיקרי העובדות</u>
8		
9		2.1 הצדדים הינם אחים, ילדיהם של י' ומ' ז"ל.
10		
11		2.2 האב, נפטר ביום 20.2.2012 והמנוחה נפטרה ביום 31.1.2013.
12		
13		2.3 ביום 3.3.13 הגישה התובעת בקשה למתן צו ירושה על פי דין, בה יורשים התובעת
14		והנתבע, בחלקים שווים, את עיצובן המנוחה.
15		
16		2.4 ביום 12.6.2013 הגיש הנתבע התנגדות לבקשת התובעת למתן צו ירושה על פי דין,
17		כשהינו מגיש בקשה למתן צו לקיום צוואה בעל פה של המנוחה, על פיה הינו זוכה
18		בבית המנוחה וכל הזכויות הקשורות לבית.
19		
20		2.5 ביום 4.11.2013 הגישה התובעת התנגדות לבקשת הנתבע לקיים את צוואת המנוחה
21		בעל פה.
22		

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1 משלא צורפו להתנגדות הנתבע מלוא המסמכים הנדרשים על פי תקנה 19(א) לתקנות
2 הירושה, הותר לנתבע לתקן את התנגדותו וביום 14.4.2014 הגיש הנתבע התנגדות
3 מתוקנת.

4

5

3. הצוואה בעל פה הנטענת על ידי הנתבע

6

7 הנתבע טענתו שאין מקום למתן צו ירושה על פי דין היות והמנוחה השאירה צוואה
8 בעל פה, מיום 4.1.2013, שהינה בבחינת "צוואת שכיב מרע".

9

10 לטענת הנתבע ביום 4.1.2013, כשלושה שבועות קודם פטירת המנוחה, ערכה המנוחה
11 ארוחה חגיגית בביתה, בה נכחו המנוחה, הנתבע, אשתו ובנם המשותף. לאחר סיום
12 הארוחה, כשעמדו הנתבע ואשתו לנסוע חזרה לביתם, פנתה אליהם המנוחה
13 והשמיעה בפניהם את צוואתה, בה היא מורישה לנתבע את ביתה כולל כל זכויותיה
14 במגרש.

15

16 הנתבע טען שדברי המנוחה תועדו על ידו ועל ידי אשתו בזיכרון דברים בכתב שנערך
17 ונחתם על ידם, ביום 18.1.2013, וזו לשונו:

18

19 "בתאריך 4.1.2013 באנו לארוחת ערב שהתקיימה בביתה של
20 אימי י' ב', לאחר שהתעקשה כי נגיע והדבר תואם בינה לבין ג'.
21 היינו בביתה של אמא, אני א', ג' אשתי ובנו א'. לאחר ארוחת
22 הערב היינו מחוץ לפתח ביתה ועישנו סיגריה, כשעמדנו לעזוב
23 ולנסוע אל ביתנו, פנתה אלינו אמא ואמרה: "אני רוצה לומר לכם
24 משהו חשוב. אני מודעת למצבי הרפואי שאמר לי ד"ר סגל בבית
25 החולים, תקשיב טוב א' וגם את ג', תמיד עזרתם לי ולאבא כל
26 השנים ובמיוחד בשנים האחרונות שהיו לנו מאוד קשות. א' אני
27 יודעת שהשתדלת כמה שיכולת ביכולות שלך לעזור, יחד עם כל
28 הקשיים שלך בחיים והחלטתי שאני נותנת לך את כל העיזבון
29 והזכויות שיש לי בבית ובמגרש הזה אני מבקשת שלאחר מותי,
30 אתם תעברו לכאן תגדלו בקרקע ותנהלו משק חקלאי, תמשיכו

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1 להיאבק כמוני וכמו אבא מול המינהל עד שנקבל את כל הזכויות
2 המגיעות לנו בקרקע הזו.
3 אנו החלטנו לתעד ולכתוב את הדברים שנאמרו, לאחר שג' חזרה
4 היום הביתה בשעות אחר הצהריים לאחר קניות ליום שישי
5 וסיפרה לי כי היא הלכה להוציא כסף מהכספומט עבור אמא.
6 כפי שקבעו. בזמן שהיתה עם אמא בבית, ראתה כי מצבה הורע
7 והיא משתמשת שוב באופן רציף בחמצן הנוזלי. והיא התלוננה
8 בפני ג' כי קשה לה מאוד לנשום. ג' שאלה את אמא אם היא רוצה
9 להתפנות לבית חולים. אך היא סירבה.

4. צוואת שכיב מרע

13 4.1 צוואת שכיב מרע, הנעשית בעל פה, הינה חריג לצורות הצוואה האחרות והן: צוואה
14 בכתב יד, צוואה בפני עדים, צוואה בפני נוטריון או בפני רשות, אשר אופן עריכתן יכול
15 ללמד על אמיתותן על כן נחשבת "צוואת שכיב מרע" לצוואה "חלשה", אשר על הטוען
16 לקיומה לשכנע בראיות חזקות שיש לקיימה.

18 4.2 הסיבה למעמדה המוחלש של צוואת שכיב מרע הוא החשש הממשי הקיים שמא
19 המעוניין בעיזבון המנוח נקט בתרגילי תחבולה שונים על מנת לייצר צוואה בעל פה
20 יש מאין.

22 4.3 וכפי שנקבע בע"א 138/64 פלדמן (שוורץ) נ' טריפמן (2) עמ' 420:

24 "בבקשה לקיום צוואה שנעשתה בעל פה יש צורך בראיות
25 חזקות. טעמיה של הלכה זו מובנים באשר יש צורך להבטיח כי
26 אכן אותם דברים המיוחסים למנוח כדברי צוואתו אמנם נאמרו
27 על-ידו... שהרי הוא הלך לעולמו ואין מי שיוכל להכחיש או
28 להסביר את דבריו ולהכחיש את גרסת העדים ובמצב דברים זה
29 נוצרת האפשרות לאנשים בלתי מהוגנים להביא עדויות שקר
30 בתקווה שלא יוכחשו. מסיבה זו, על בית המשפט להיזהר משנה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1 זהירות ולבחון היטב אם אכן ניתן לסמוך על העדים המעידים על

2 צוואה שנעשתה בעל-פה".

3
4 4.4 כשמדובר בצוואה בעל פה, ללא מסמך בכתב, תפקידם של העדים הינו מהותי ולא
5 ראייתי בלבד. העדים בצוואה שכזו הינם עדי קיום ולא רק עדי ראיה ובירור ועל
6 ביהמ"ש להשתכנע שעדותם מהימנה.

7
8 4.5 סעיף 23 לחוק הירושה, המתייחס לצוואת שכיב מרע, קובע:

9
10 "(א) שכיב מרע וכן מי שרואה עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול
11 פני המוות, רשאי לצוות בעל-פה בפני שני עדים השומעים
12 לשונו.

13 (ב) דברי המצווה, בציון היום והנסיבות לעשיית הצוואה, יירשמו
14 בזיכרון דברים שייחתם בידי שני העדים ויופקד על ידיהם אצל
15 רשם לענייני ירושה; רישום, חתימה והפקדה כאמור ייעשו
16 ככל האפשר בסמוך לאחר שניתן לעשותם.

17 (ג) צוואה בעל-פה בטלה כעבור חודש ימים לאחר שחלפו הנסיבות
18 שהצדיקו עשייתה והמצווה עודנו בחיים."

19
20 4.6 מעבר לדרישות המנויות בסעיף 23 לחוק הירושה נקבע שיש למלא אחר דרישה
21 נוספת והיא להוכיח שהייתה למצווה גמירות דעת בשני היבטים: (1) אמירת המצווה
22 הייתה מכוונת לשמש כצוואה. (2) הייתה למצווה גמירות דעת באשר לתוכן הציווי,
23 ראה שאול שוחט, פגמים בצוואות, מהדורה שלישית התשע"ו-2016, עמ' 117.

24
25 תנאי ראשון "שכיב מרע וכן מי שרואה עצמו בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות" .5

26
27 טענות הצדדים 5.1

28
29 5.1.1 הנתבע טוען שבנסיבות דנא המנוחה הייתה במצב של שכיב מרע וכמי שרואה
30 עצמו מול פני המוות בנימוק שהמנוחה סבלה ממחלת ריאות חסימתית

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1 וסרטן שהתפשט בגופה ומחלתה הייתה סופנית והמנוחה הרגישה שימיה
2 ספורים.

3

4 5.1.2 התובעת טוענת מנגד, שבמועד בו נטען שנעשתה הצוואה בעל פה, שהיה
5 כשלושה שבועות קודם לפטירת המנוחה, לא הייתה המנוחה במצב של "שכיב
6 מרע" ולא ראתה עצמה בנסיבות המצדיקות זאת מול פני המוות.

7

8

5.2 המצב המשפטי

9

10 5.2.1 תנאי מקדמי לקיום צוואה בעל פה הוא שהמצווה היא בבחינת שכיב מרע אן
11 מי שראה עצמו מול פני המוות, בנסיבות המצדיקות זאת, כשנדרש יסוד
12 אובייקטיבי: סכנה ממשית למוות וסובייקטיבי: תחושה שהינו עומד למות.

13

14 5.2.2 המדובר במרכיב יסוד של צוואה בעל פה אשר אי קיומו אינו ניתן לריפוי על
15 פי הוראות סעיף 25 לחוק הירושה.

16

17 5.2.3 המונח "שכיב מרע" לא הוגדר על ידי חוק הירושה ומקורו במשפט העברי,
18 כשהגדרה ההלכתית מופיעה בדברי הרמב"ם "החולה שתשש כוח כל גופו
19 וכשל כוחו מחמת החולי עד שאינו יכול להלך על רגליו בשוק והרי נופל על
20 המיטה – הוא הנקרא "שכיב מרע".

21

22 5.2.4 וכפי שהוגדר בת"ע (י-ם) 185/96 כהן נ' עיזבון המנוח רחמים כהן ואח',
23 פורסם בנבו (1996); ע"א 252/70 רוזנטל נ' טומשבסקי פ"ד כה (1) 488 ;
24 ע"א 436/01 רכאב נ' רכאב, פורסם בנבו (2004):

25

26 "שכיב מרע הוא אדם השוכב על ערש דווי, שאינו יכול

27 לקום עוד ממיטת חוליו, אינו מתפקד ואין בכוחו

28 וביכולתו לטפל בענייניו, ובכלל זאת עריכת צוואה

29 בכתב".

30

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1 5.2.5 אדם חולה, ואפילו במחלה קשה, המסוגל ללכת ולתפקד ובעת הצורך לדאוג
2 לעריכת צוואה בכתב יד או בעדים אינו "שכיב מרע", כמשמעות מונח זה
3 בסעיף 23 לחוק הירושה, רא' שאול שוחט, **פגמים בצוואות**, מהדורה שלישית
4 התשע"ו-2016, עמ' 123.

5

6

5.3 עדות הנתבע

7

8 5.3.1 הנתבע הודה, בחקירתו הנגדית, שבמועד בו נטען על ידו שהמנוחה הותירה
9 צוואה בעל פה, המנוחה תפקדה באופן עצמאי ללא עזרה ואף ארחה את
10 הנתבע, אשתו ובנם לארוחת ערב.

11

12 5.3.2 על אף שהמנוחה סבלה ממחלת ריאות חסימתית ומסרטן, הודה הנתבע
13 שבמועד 4.1.2013, בו נטען על ידו שהמנוחה השאירה צוואה בעל פה,
14 המנוחה לא הייתה מרותקת למיטתה וזו עדות הנתבע, עמ' 41 לפרוט'
15 30.10.2014 ש' 11-15 :

16

17 "ש. השאלה אם היא לא הייתה מרותקת למיטה.

18 מרותקת למיטה זה בן אדם שנמצא כל היום במיטה,

19 ת. והוא לא יכול לקום?

20 ש. כן.

21 ת. לא. היא לא הייתה מרותקת למיטה." (הדגשה שלי –

22 א.ז.ר.).

23

24 5.3.3 מעדות הנתבע עולה כי לאחר הארוחה שהתקיימה בבית המנוחה ביום
25 4.1.2013 המנוחה יצאה מחוץ לפתח הבית, עם הנתבע ואשתו, כדי לעשן
26 סיגריה וזו עדות הנתבע, בחקירתו הנגדית, עמ' 76, בדיון מיום 30.10.2014 :

27

28 "ת: אנחנו סיימנו את ארוחת הערב, שתי (צ"ל אשתי

29 – א.ז.ר.) שטפה כלים, אני הכנתי קפה. ישבנו

30 וקצת דיברנו ואז אני רציתי ללכת לעשן סיגריה

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1 בחוץ. אני חושב שזה משהו כמו סדר גודל של 20
2 דקות לפני שעזבנו. רבע שעה.
3 כב' השופטת: מה, היא יצאה אליכם החוצה?
4 ת: יש מין מקום ישיבה, זה בית קרקע. יש מקום
5 ישיבה מחוץ ל,
6 כב' השופטת: ישבתם שם?
7 ת: ישבנו בחוץ.
8 עו"ד שגב: ואיפה היה הילד שלך באותו הזמן?
9 ת: הילד שלי ראה טלוויזיה בפנים. ואימא שלי
10 ישבה על כיסא בפתח, צמוד ליד הדלת. כמובן
11 שיש לה חוט מאריך עם החמצן וכדומה, היא
12 החזיקה סיגריה ביד, ולא יכלה לעשן אותה.
13 רצתה לעשן וכאילו לא הצליחה, כאילו אפילו,
14 מאוד רצתה. בשביל זה היה מצחיק שהיא
15 רצתה, שהיא לא מסוגלת לנשום והיא מנסה
16 שהיא, יש לה עניין גם לעשן".

17
18 5.3.4 הנתבע הודה, בחקירתו הנגדית, שעד למועד פטירתה, המנוחה גרה לבד,
19 אכלה ושתתה באופן עצמאי ולא הסתייעה במטפלת סיעודית צמודה, אשר
20 פוטרה על ידה, ביום 10.12.2012, והמנוחה הסתפקה במטפלת מהמל"ל,
21 שעבדה אצלה 4 שעות בשבוע בלבד, ובמנקה, שהגיעה לביתה בתדירות של
22 אחת לשבוע-שבועיים. וכך הודה הנתבע, בחקירתו הנגדית, עמ' 40 ש' 21, עמ'
23 41 ש' 1-18:

24
25 ש" ב-10 בדצמבר 2012 המנוחה פיטרה את העובדת
26 הסיעודית שלה.
27 ת. כן
28 ש. ב-19 לדצמבר 2012, התחילה לעבוד אצלה גברת בשם ח'
29 ב', 4 שעות בשבוע,
30 ת. נכון.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 ש. נכון? זה 4 שעות שהוקצו לה מביטוח לאומי?
2 ת. נכון.
3 ש. חוץ מזה הייתה לה עובדת ניקיון שהגיעה פעם בשבוע.
4 נכון? אותה פ'.
5 ת. פ' הגיעה פעם בשבוע ולפעמים פעם בשבועיים.
6 ש. כלומר, מה שאתה אומר פה לבית המשפט, שמה-10
7 לדצמבר 2012, עד שהמנוחה נפטרה ב- 31 בינואר 2013
8 היא גרה לבד בבית.
9 ת. מה-10 בדצמבר עד ה-31 אימי גרה לבד?
10 ש. אתה צריך לענות.
11 ת. כן.
12 ש. ישנה לבד גם בבית.
13 ת. ישנה לבד בבית. אני רוצה לציין שהיו לי ויכוחים מרים
14 אתה, על הנושא הזה שבאמת היא פיטרה את העובדת
15 שלה...".
16
17 5.3.5 הנתבע אף הודה, בחקירתו הנגדית, בעמ' 51 לפרוט' מיום 30.10.2014 ש' 16-
18 : 17
19
20 ש"ש. היא אכלה ושתתה לבד? היא הייתה בבית.
21 ת. כן."
22
23 5.3.6 באותה תקופה לא זו בלבד שהמנוחה תפקדה באופן עצמאי אלא אף דאגה
24 לענייניה הכספיים ע"י משלוח פקסים הכתובים בכתב ידה. ראה פקסים
25 מיום 6.1.2013 (נספח 7 להתנגדות התובעת) ומיום 7.1.2013 (נספח 8
26 להתנגדות התובעת), ראה הודאתו של הנתבע, בעמ' 54 לפרוט' מיום
27 30.10.2014 ש' 1-5 :
28
29 ש"ש. ... זה נספח 7 להתנגדות של ת'. זה פקס בכתב ידה של

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 אמך? פקס מה-6 בינואר 13, שחתומה עליו ל', לעורך דין
2 סנדרוביץ. מתמחה. לידי המתמחה. זה כתב ידה?
3 ת. כמה שאני יכול לזהות, כן."
4
5 ובהמשך בעמ' 54 לפרוט' מיום 30.10.2014 ש' 16-20 :
6
7 "ש. אני מפנה אותך בנספח 8 זה עוד פקס מה-7 בינואר 13,
8 שגם זה כתב יד שלה? זה אתה כן מזהה?
9 ת. זה די דומה לשני. אני חושב שכן.
10 ש. זה החתימה שלה?
11 ת. אני חושב שזה החתימה שלה. כן."
12
13 5.3.7 עוד הודה הנתבע, בחקירתו הנגדית, שלמרות מצבה הרפואי של אמו המנוחה,
14 התקשרה המנוחה לבד מביתה ושוחחה בטלפון. ראה הודאתו בעמ' 51
15 לפרוט' מיום 30.10.2014 ש' 20-21 :
16
17 ש. התקשרה לבד מהבית. דיברה בטלפון?
18 ת. כן."
19
20 5.3.8 עוד הודה הנתבע, בחקירתו הנגדית, שהמנוחה תיעדה בכתב ידה עד ליום
21 20.1.2013 דברים שונים ביומנה. וזו עדות הנתבע, עמ' 38 לפרוט' 30.10.14
22 ש' 13-21 :
23
24 ש. המנוחה כתבה ותיעדה ביומן שלה דברים באופן יום יומי,
25 נכון?
26 ת. אפשר להגיד. לא באופן יום יומי, אבל היא תיעדה הרבה
27 דברים.
28 ש. עד מתי היא תיעדה ביומן?
29 ת. עד ה- 20 לינואר. היא הפסיקה לתעד שזה מאוד היה
30 מוזר מבחינתי."

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1
2 5.3.9 הנתבע גם הודה, בחקירתו הנגדית, שלאחר ה-4.1.2013, הייתה המנוחה
3 בקשר עם עורכי דין לצורך חתימת כתב הוויתור על זכויותיה בקרקע בחיפה.
4 וכך העיד הנתבע, בעמ' 31 לפרוט' מיום 24.3.2015 ש' 12-19:

5
6 "ש. אתה יודע שאמא שלך אחרי ה-4 בינואר הייתה בקשר
7 עם עורכי דין?
8 ת. נו אז מה?
9 ש. אתה יודע את זה?
10 ת. בעניינים אחרים, לא בעניין הזה.
11 ש. בעניינים אחרים, אוקי. עכשיו תגיד לי,
12 ת. בעניין שלחץ שלה שהיא תכתוב לה כתב ויתור על
13 הקרקע בחיפה, על זה היא התייעצה."

14
15 5.3.10 הנתבע גם אישר בעדותו כי המנוחה עצמה סיפרה לו ביום 28.1.2013 על
16 חתימתה על כתב הוויתור. וכך העיד הנתבע, בחקירתו הנגדית, עמ' 75 ש' 21,
17 עמ' 75 לפרוט' 24.3.2015 ש' 21 ועמ' 76 ש' 1-9:

18
19 "ש. אוקי. לגבי הכתב וויתור. כתב וויתור שהאמא חתמה,
20 אתה ידעת מזה שיש כתב וויתור כזה.
21 ת. ב-28 בינואר.
22 ש. מתי?
23 ת. ב-28 בינואר.
24 ש. ב-28 בינואר ידעת מזה, האמא אמרה לך.
25 ת. כן.
26 ש. היא אמרה שהיא חתמה עליו.
27 ת. היא לא אמרה לי, היא אמרה לי אני עשיתי כתב וויתור
28 לטובתך ולטובת ת'."

29
30

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

5.4 עדות עו"ד ת'

5.4.1 עו"ד ת', ששימש כעורך דינה של המנוחה, אישר בעדותו, שהמנוחה התקשרה אליו ושוחחה עמו בטלפון מספר פעמים בחודש ינואר 2013, לרבות בתאריכים 6.1.2013, 9.1.2013, 15.1.2013 ואף יומיים לפני פטירתה, בתאריך 29.1.2013. וזו עדותו, עמ' 250 לפרוט' 14.12.2016 ש' 19-22:

"עו"ד שגב: בחודש האחרון אני מדבר, אני רואה פה בשישי בינואר, בתשיעי בינואר, בחמש עשרה בינואר, ב 29 בינואר, יש פה ארבע שיחות בתקופה של פחות מחודש שהיא נפטרה.

ת. כן."

5.4.2 עו"ד ת' סיפר על שיחתו האחרונה עם המנוחה מיום 29.1.2013, יומיים טרם פטירתה, ראה עמ' 249 לפרוט' מיום 14.12.2016 ש' 5-26:

"ש. בוא נתקדם לשיחה האחרונה שאני רואה בפלט, י' נפטרה ב 31 בינואר 13. אני רואה שיומיים בטרם הפטירה ב 29 לינואר 13, היא התקשרה אליך כנראה אני רואה פה שזה בשעות הערב, לשיחה של דקה.

...

ת. כן זו שיחה, כן אני זוכר את השיחה הזאת, שיחה שמאוד הכעיסה אותי שמתקשרים אלי בשמונה וחצי בערב הביתה,

ש. לנייד זה היה,

ת. לנייד, עוד לנייד, אני זוכר גם שאשתי ישבה לידי ותקעה בי מבט מאוד כועס, הטלפון מצלצל ואמרתי לה ומה שהיא אמרה לי, היא אמרה לי תשמע, התקשרו אלי מהמינהל בקשר לדמי חכירה אמרו לי ככה אני לא – אמרתי לה י' עם כל הכבוד, אני לא רוצה עכשיו לדבר על זה...."

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

5.5 מי שרואה עצמו בנסיבות המצדיקות זאת מול פני המוות

- 5.5.1 סעיף 23 (א) מונה שני מצבים: "שכיב מרע ומי שרואה עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות", כשלצורך כך יש צורך בקיום אלמנט סובייקטיבי ואובייקטיבי כשהמבחן הינו מבחן האדם הסביר. על בית המשפט לבחון האם בנסיבות ובמצב שבהם היה המצווה מצוי, במועד הרלוונטי, היה עליו להרגיש שהוא עומד מול פני המוות והאם אכן הרגיש כך. ראה שאול שוחט, **פגמים בצוואות**, מהדורה שלישית התשע"ו-2016, עמ' 125.
- 5.5.2 נדון תחילה ביסוד הסובייקטיבי והוא האם המנוחה אכן הרגישה שהינה עומדת מול פני המוות.
- 5.5.3 את קיומו של היסוד הסובייקטיבי יש להסיק מעדויות בדבר התנהגות המצווה (רא' ת"ע (י-ם) 185/96 כהן נ' עיזבון המנוח רחמים כהן ואח', פורסם בנבו (1996).
- 5.5.4 בנסיבות דידן חתימת המנוחה על כתב הוויתור על זכויותיה בנכס בחיפה ביום 13.1.2013 (נספח א' לתצהירו המשלים של עו"ד שמעון האן) מעידה שהמנוחה לא ראתה עצמה מול פני המוות, שהרי איזו סיבה יש למנוחה לטרוח ולהעביר לילדיה את חלקה בנכס, עוד בחייה, אם ממילא היא עומדת ללכת מן העולם תוך זמן קצר ביותר ושני ילדיה ירשו את חלקיה ממילא בחלקים שווים?
- 5.5.5 אין בסיס לקבל את טענת הנתבע, לפיה ויתור המנוחה על זכויותיה בנכס בחיפה נעשה ב"כאילו" ומתוך רצון של המנוחה שילדיה יישאו בחובות הרובצים על נכס זה, על מנת שהיא תוכל לחלק את הרכוש כראות עיניה. הנתבע לא עמד בנטל להוכיח טענה זו, אשר הוכחשה ע"י התובעת, ראה עדות התובעת, עמ' 883 ש' 15, פרוט' מיום 1.11.2017).

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 5.5.6 המנוחה אף המשיכה לעסוק בעניינים משפטיים הקשורים לנכסי המשפחה.
2
3 5.5.7 עו"ד ת' העיד שבחודש האחרון לחייה, המנוחה הייתה מוטרדת מהליכי
4 ההוצל"פ שננקטו בקשר לחובות שרצו על נכס של בן זוגה המנוח בעיר חיפה
5 ומדרישה כספית שהופנתה כלפיה ממנהל מקרקעי ישראל בגין חוב דמי
6 חכירה וכי היא שוחחה עמו פעמים רבות על עניין זה. וכך העיד עו"ד תובל,
7 עמ' 248 ש' 11-17, בפרוט' מיום 14.12.2016:

8
9 **"ת. בגדול אחרי שגמרתי לטפל בהפקדה, היו לה שני עניינים**
10 **שהציקו לה. אחד זה היה קרקע של מ' המנוח בחיפה**
11 **שפשוט יש שם חובות שלא התגוננו באיזה משפט, היה**
12 **פסק דין, והיה הודעות מההוצאה לפועל אליה, אני חושב**
13 **גם לעוד מישהו שם במשפחה אני לא זוכר. והדבר השני**
14 **שהטריד אותה זה היה המנהל דרש ממנה, רשות**
15 **מקרקעי ישראל כיום, דרשה ממנה סכום די גדול של כסף**
16 **עבור דמי חכירה חוב שהיא לא שילמה במשך שנים. מכל**
17 **מיני סיבות."**

- 18
19 5.5.8 כמו כן, עו"ד ת' העיד כי המנוחה הביעה בפניו את רצונה למכור את הבית.
20 וזו עדותו, עמ' 247 לפרוט' 14.12.2016 עמ' ש' 6-13:

21
22 **"... זה בית שיושב על דונם קרקע ועוד יש לו קרקע חקלאית**
23 **מסביב, באמצע תל-אביב, של ארבעה דונם או עכשיו קצת פחות כי**
24 **הפקיעו חצי דונם, עם שני חוזים, חלקה אחת עם שני חוזים עם**
25 **מינהל מקרקעי ישראל, שאחד חוזה אחד מתייחס לבית וחוזה אחד**
26 **מתייחס לקרקע החקלאית. תב"ע לא הייתה שם, היא ניסתה**
27 **להיכנס בזמנו לתב"ע של המשתלה, היא ממש סמוכה למשתלה**
28 **לשכונת משתלה. לא הצליחו והיא אמרה לי שהיא רוצה למכור את**
29 **הבית. אז אמרתי לה טוב, תמכרי."**

30

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 5.5.9 אדם הרואה עצמו מול פני המוות אינו עוסק בדברים שוליים כחובות על
2 הנכס בחיפה או רצון למכור את הבית אשר לצורך כך נזקקים לפרק זמן ארוך
3 על מנת למכור בית שכזה.
4
- 5 5.5.10 התנהלות המנוחה מעידה שהמנוחה כלל לא ראתה עצמה כמי שעומדת מול
6 פני המוות.
7
- 8 5.5.11 התנהלות המנוחה במשך שלושת השבועות עובר לפטירתה, בה תפקדה באופן
9 עצמאי, אפילו ללא עזרה סיעודית צמודה, כשאינה מרותקת למיטה מעידה
10 כי גם מבחינה אובייקטיבית לא הייתה המנוחה מול פני המוות.
11
- 12 **מינוי מומחה רפואי** 5.6
13
- 14 5.6.1 הנתבע ביקש מבית המשפט למנות מומחה רפואי אשר יחווה את דעתו בדבר
15 מצבה הרפואי של המנוחה, עובר למועד בו נטען על ידו שנעשתה הצוואה
16 בעל פה.
17
- 18 5.6.2 לאור הממצאים החד משמעיים שהוצגו בתיק בדבר התנהלות המנוחה לכל
19 אורך חודש ינואר 2013, לא היה כל בסיס למנות מומחה רפואי, שכן לא
20 עלתה ולו "ראשית ראייה" בדבר היותה של המנוחה בבחינת שכיב מרע.
21
- 22 5.7 בנסיבות דנא, חשוב לחזור על ההלכה הפסוקה והיא שאדם חולה, אפילו במחלה
23 קשה, המסוגל ללכת ולתפקד ויש ביכולתו לדאוג ולערוך צוואה בכתב יד או בעדים
24 אינו בבחינת שכיב מרע ובמקרה דנא, הודה הנתבע שהמנוחה כתבה יומן, טלפנה
25 לעורכי דין, עשתה פעולות משפטיות, אף אחרי המועד הנטען על ידו לצוואה בעל פה
26 ולא הייתה למנוחה כל מניעה, אילו רצתה בכך, לערוך צוואה בכתב יד או צוואה
27 בעדים.
28
- 29 5.8 זאת ועוד החלק הארי של עיזבון המנוחה היה הבית והשטחים הצמודים לו, אם אכן
30 רצון המנוחה היה להעניק לנתבע את כל הזכויות בבית, כלום הייתה מתעסקת עם

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 הנכס בחיפה, אשר אינו שווה ערך כלל לביתה ולא עורכת צוואה לגבי רכושה
2 העיקרי?
3
- 4 5.9 משהוכח שלא התמלא תנאי היסוד המפורט בסעיף 23 א', על שתי חלופותיו, תנאי
5 אשר לא ניתן לרפאו באמצעות סעיף 25 לחוק הירושה, אין כל צורך בבדיקת
6 הרכיבים האחרים הנדרשים לצורך ביסוס צוואת שכיב מרע, אך למעלה מן הצורך
7 אדון בקצרה בהתקיימות יתר הרכיבים.
8
- 9 **תנאי שני - רישום זיכרון הדברים, החתימה עליו והפקדתו, נעשו "ככל האפשר בסמוך**
10 **לאחר שניתן לעשותם"** .6
11
- 12 **טענות הצדדים** 6.1
13
- 14 6.1.1 התובעת טענתה שזיכרון הדברים לא נרשם ולא הופקד אצל הרשם סמוך
15 ככל האפשר לאירוע בו נטען שנאמרו דברי המנוחה.
16
- 17 6.1.2 הנתבע טען מנגד שיש בידו נימוקים המצדיקים השעיית כתיבת זיכרון
18 הדברים ועיכוב בהפקדת זיכרון הדברים.
19
- 20 6.1.3 כן טען הנתבע שהמדובר בפגמים הניתנים לתיקון על פי סעיף 25 לחוק
21 הירושה.
22
- 23 **העובדות החשובות לעניין זה** 6.2
24
- 25 6.2.1 הנתבע טען שהמנוחה השאירה צוואה בעל פה ביום 4.1.2013 שעה
26 שהתארחו אצלה הנתבע, אשתו ובנו לארוחת ערב.
27
- 28 6.2.2 הנתבע טען שדברי המנוחה תועדו על ידו ועל ידי אשתו, בכתב רק ביום
29 18.1.2013, כשבועיים לאחר האירוע בו נטען על ידו שאמו הותירה לו צוואה
30 בעל פה.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 6.2.3 המנוחה נפטרה ביום 31.1.2013.
- 2
- 3 6.2.4 התובעת הגישה ביום 3.3.13 בקשה לצו ירושה על פי דין, על פיה יורשים
- 4 התובעת והנתבע, בחלקים שווים, את עיזבון המנוחה.
- 5
- 6 6.2.5 רק לאחר שהנתבע קיבל העתק מהבקשה לצו ירושה על פי דין, הפקיד
- 7 הנתבע בידי הרשם, ביום 17.4.13, את זיכרון דברים.
- 8
- 9 6.3 הנתבע ניסה להצדיק את השיהוי הרב בכתיבת זיכרון הדברים של הדברים שנאמרו
- 10 כביכול ביום 4.1.2013 בטענה שזיכרון הדברים תועד רק ביום 18.1.2013 משום
- 11 שבאותו יום אשתו ג' ביקרה בבית המנוחה וראתה שמצבה התדרדר.
- 12
- 13 6.4 בחקירתו הנגדית, העלה הנתבע גרסה חדשה ונוספת לאיחור בתיעוד דברי המנוחה
- 14 וטען שלמרות שהיה לו מידע לגבי עשיית צוואה בעל-פה עוד מתקופת פטירת אביו
- 15 (כשנה בטרם פטירת המנוחה), רק ביום 18.1.2013 הוא "נזכר" שיש לתעד את
- 16 הדברים בזיכרון דברים. ראה עדותו עמ' 21 ש' 8-14, בפרוט' מיום 24.3.15.
- 17
- 18 6.5 איני מקבלת טיעון זה, שכן הנתבע העיד שבחודשים אוקטובר-נובמבר 2012 בדק את
- 19 היקף חובותיו וסטטוס הטיפול בהם, מתוך מטרה לאפשר לאמו לערוך צוואה בכתב
- 20 על פיה הוא היורש הבלעדי ועל כן אין זה סביר שהנתבע "יזכר" באיחור של שבועיים
- 21 שעליו לתעד את דברי צוואתה ובפרט שהנתבע טען שהיה לו מידע קודם על עריכת
- 22 צוואות בעל פה.
- 23
- 24 6.6 לגבי הפקדת זיכרון הדברים אצל הרשם לענייני ירושה, טען הנתבע שזיכרון הדברים
- 25 הופקד רק ביום 17.4.2013, לאור חששותיו מהליכי הגבייה הצפויים להינקט נגדו על
- 26 ידי בנק לאומי בגין חובותיו לבנק, כשלטענתו, רק לאחר שקיבל לידיו חוות דעת
- 27 משפטית מעו"ד אסף ברם, אשר הסירה את חששו, פעל להפקדת זיכרון הדברים אצל
- 28 הרשם.
- 29

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 טענה זו נסתרת מני ובי על ידי טענתו הקודמת של הנתבע שטען שבחודשים
2 אוקטובר-נובמבר 2012 בירר את היקף חובותיו ומצב הטיפול בהם.
3
- 4 6.8 היות וצוואת שכיב מרע נערכת בעל פה קיימת חשיבות רבה לעובדה שעדי הצוואה
5 יערכו באופן מיידי זיכרון דברים בדבר הוראות המצווה ויפקידו מהר ככל האפשר
6 את זיכרון הדברים אצל הרשם לענייני ירושה, באופן כזה מצטמצם החשש שעדי
7 הצוואה לא יזכרו את הדברים שאמר המצווה.
8
- 9 6.9 הלכה פסוקה היא כי איחור ברישום ובהפקדת זיכרון הדברים פוגם באמיתות
10 המסמך, ראה בנידון שאול שוחט, פגמים בצוואות, מהדורה שלישית, התשע"ו-2016,
11 עמ' 139 :
12
- 13 "אם הם מאחרים, הרי קיימת סכנה גדולה יותר שיש שינוי,
14 לפחות כלשהו, בין דבריהם ובין דברי המצווה וכי בינתיים
15 התייעצו עם מי שהם מוצאים לנכון להתייעץ וזיכרון הדברים
16 ועדותם בבית המשפט אינם ניתנים לביקורת מתאימה."
17
- 18 6.10 בנסיבות דנא, המצב חמור יותר, שכן הפקדת זיכרון הדברים על ידי הנתבע נעשה רק
19 ביום 17.4.13 אחרי שהתובעת הגישה בקשה לצו ירושה על פי דין והנתבע קיבל העתק
20 מבקשה זו, עובדה הפוגמת קשה באמיתות המסמך.
21
- 22 6.11 עניין השיהוי ניתן לתיקון על ידי סעיף 25 לחוק הירושה ובלבד שלא היה לבית
23 המשפט ספק באמיתותה של הצוואה, אך בנסיבות דנא, השיהוי בעריכת זיכרון
24 הדברים והשיהוי בהפקדתו ואי קיום התנאי הראשוני של צוואת שכיב מרע מטילים
25 פגם שלא ניתן לרפאו באמיתות הצוואה.
26

7. תנאי שלישי – בפני שני עדים

7.1 המצב המשפטי

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1 7.1.1 תנאי לצוואה בעל פה שהדברים נאמרו בפני שני עדים, כשתפקידם של
2 העדים הינו מהותי ולא ראייתי בלבד, כשהעדים הינם עדי קיום ולא רק עדי
3 ראייה ובירור.

4
5 7.1.2 נפסק בע"א 138/64 פלדמן (שוורץ) נ' טריפמן (2) עמ' 420: "בבקשה לקיום
6 צוואה שנעשתה בעל פה יש צורך בראיות חזקות. טעמיה של הלכה זו
7 מובנים באשר יש צורך להבטיח כי אכן אותם דברים המיוחסים למנוח
8 כדברי צוואתו אמנם נאמרו על-ידו... ובמצב דברים זה נוצרת האפשרות
9 לאנשים בלתי מהוגנים להביא עדויות שקר בתקווה שלא יוכחשו. מסיבה
10 זו, על בית המשפט להיזהר משנה זהירות ולבחון היטב אם אכן ניתן לסמוך
11 על העדים המעידים על צוואה שנעשתה בעל-פה". (הדגשה שלי – א.ז.ר.).

12
13 7.2 העובדות דנא

14
15 7.2.1 בנסיבות דנא, העדים הנטענים לצוואה בעל פה הינם הנתבע עצמו ואשתו,
16 כשהנתבע עצמו הינו הזוכה הבלעדי בצוואה בעל פה הנתענת, כשלשני
17 העדים יש טובת הנאה בצוואה.

18
19 7.2.2 לגבי צוואה בעדים נקבע שחובה שהעדים יהיו אנשים זרים שאין להם כל
20 טובת הנאה בצוואה ואינם זוכים בה. בצוואה בעל פה אמנם אין חיוב
21 שהעדים יהיו אנשים זרים אשר אין להם טובת הנאה, אך כיוון שיש צורך
22 בראיות חזקות להוכחת צוואה בעל פה, כשעל בית המשפט להיזהר משנה
23 זהירות ולבחון היטב אם אכן ניתן לסמוך על העדים המעידים על צוואה
24 שנעשתה בעל פה, העובדה שהמדובר בנוגעים בדבר, פוגמת קשות באמיתות
25 הצוואה.

26
27
28
29
30

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 תנאי נוסף גמירות דעת המנוחה לערוך צוואה בעל פה 8.
- 2
- 3 8.1 על מבקש קיום צוואה בעל-פה להראות, בנוסף לדרישות האמורות בסעיף 23 לחוק
- 4 הירושה, כי אמירת המצווה הייתה מכוונת לשמש כצוואה וכי הייתה אצל המצווה
- 5 גמירות דעת באשר לתוכן הציווי.
- 6
- 7 8.2 על בית המשפט לוודא שהדברים שאמר המצווה בעל פה נאמרו דווקא מתוך כוונתו
- 8 ל"צוות" ולא היו רק כהבעת רצון לצוות. וכפי שנכתב עלי ידי כבוד השופט שאול
- 9 שוחט בספרו, **פגמים בצוואות**, מהדורה שלישית התשע"ו-2016, עמ' 118, 119; ע"א
- 10 717/71 ניקולא נ' האפוטרופוס לנכסי נפקדים, פ"ד כז(1) 687; ע"א 516/73 אומר
- 11 נ' קוגוט, פ"ד כט(1), 107: כאשר הביע אדם רצון לערוך צוואה, אך מסיבה כלשהיא
- 12 לא בא לכלל עשיית צוואה, לא נתמלאו הוראות סעיף 23 לחוק.
- 13
- 14 8.3 הנתבע לא הוכיח אף תנאי זה, שכן הוא העיד בחקירתו הנגדית, שהאמין שלאחר
- 15 שהמנוחה אמרה לו, בעל פה, את דברי צוואתה ביום 4.1.2013, היא כתבה צוואה
- 16 בכתב ידה. ראה עדותו עמ' 55 ש' 13-4, בפרוט' מיום 30.10.2014:
- 17
- 18 "ש. אם אמא שלך כתבה כאלה פקסים, זה עוד היה אחרי ה-
- 19 4 בינואר, מה היתה הבעיה הגדולה, שהיא תכתוב פתק:
- 20 אני מורישה לא' את כל עיזבוני וחותרמת עליו? למה היא
- 21 לא עשתה את זה?
- 22 ת. לפי דעתי היא כתבה.
- 23 ש. היא כתבה?
- 24 ת. לפי דעתי היא כתבה.
- 25 ש. רגע, אבל אם הייתה צוואה בעל פה, אז בשביל מה היא
- 26 הייתה צריכה לכתוב?
- 27 ת. אחרי שהיא נתנה לי צוואה, היא כנראה כתבה את זה..."
- 28 (הדגשות שלי – א.ז.ר.).
- 29

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 עוד העיד הנתבע, כי רק ב- 18.1.2013 החליט לרשום את דברי המנוחה, מאותה
2 ארוחה מיום 4.1.2013, משום שהבין כי מצבה של אמו החמיר ואולי היא עומדת
3 ללכת לעולמה ועדיף שיהיה רשום מה שהיא אמרה וזו עדותו, בחקירתו הנגדית, עמ'
4 96 ש' 13-18, לפרוטוקול מיום 30.10.14 :
5
6 **"אולי היא לא הספיקה לכתוב את מה שהיא אמרה לי, או אולי**
7 **לא הספיקה ללכת לעורך דין. רציתי שעדיף שיהיה רשום מה**
8 **שהיא אמרה."**
9
10 גם אשת הנתבע הודתה שלא ידעה, שהדברים שנאמרו על ידי המנוחה בעל פה הם
11 בגדר צוואה, ראה עדותה עמ' 111 ש' 19-21, לפרוט' מיום 24.3.2015 :
12
13 **"ש. באותו ערב, לא ידעת, אז שהיא אמרה לך למעשה, שהיא**
14 **אמרה לכם את מה שהיא אמרה לכם, לא ידעת שזה**
15 **צוואה.**
16 **ת. לא."**
17
18 ובהמשך חקירתה, כשג' נשאלה איך פתאום ב- 18.1.2013 היא והנתבע הבינו שדברי
19 המנוחה הם צוואה, היא השיבה בעמ' 123 ש' 5-6, לפרוטוקול מיום 30.10.14 :
20
21 **"אני לא הבנתי, א' העלה את האפשרות הזאת."** (הדגשות שלי –
22 א.ז.ר.).
23
24 מעדויות הנתבע ואשתו, שצוינו לעיל, לא זו בלבד שעולה בבירור שהנתבע לא הוכיח
25 שדברי המנוחה היו בגדר צוואה ומתוך גמירות דעת לערוך צוואה אלא עדותו סותרת
26 מכל וכל את טענתו, שהמנוחה הייתה במצב של שכיב מרע או כמי שראתה עצמה
27 מול פני המוות, שכן הנתבע עצמו מעיד שסבר שלאחר שאמו אמרה לו את הדברים
28 בעל פה בכוונתה היה לכתוב צוואה ולא הוכחה שהייתה למנוחה כל מניעה לכך
29 ולראיה המנוחה המשיכה והתעסקה בעניינים משפטיים אחרים.
30

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

9.

העדר קיומה של צוואה בכתב

טענות הצדדים 9.1

9.1.1 הנתבע טענתו שהמנוחה לא ערכה צוואה בכתב כל השנים בשל ידיעתה שהנתבע שרוי בחובות כבדים.

9.1.2 עוד טען הנתבע שמשנודע למנוחה שהיא חולה במחלה סופנית וכי לא נותר לה זמן רב לחיות, היא בדקה האפשרות לערוך צוואה וקבעה לשם כך בחודש יוני 2012 פגישה עם עו"ד יוסי הרשקוביץ, אולם ביטלה פגישתם מפאת מצבה הרפואי.

9.1.3 הנתבע הוסיף וטען כי לאחר סדרת אשפוזים, בחודש ספטמבר 2012, פנתה אליו המנוחה וביקשה שישדיר את חובותיו, על מנת שתוכל לערוך צוואה לפיה הוא היורש הבלעדי שלה. הנתבע פנה לבית משפט השלום בחודשים אוקטובר-נובמבר 2012 כדי לקבל תמונת מצב אודות היקף חובות וסטטוס הטיפול בהם, במסגרת הליך שהתנהל נגדו על ידי בנק לאומי, אך לא קיבל מענה ענייני לפנייתו זו. על כן, הנתבע בקש מהמנוחה להשהות כתיבת צוואתה עד למציאת פתרון.

9.1.4 התובעת טוענת מנגד שרצון המנוחה היה להוריש לשני ילדיה את רכושה בחלקים שווים ואם רצונה היה אחר, לא הייתה לה כל מניעה לכתוב צוואה אך במתכוון לא עשתה כן.

9.1.5 עוד מוסיפה התובעת וטוענת שהתנהלות המנוחה עובר לפטירתה מחזק את הוכחת כוונתה שרצתה להוריש את כל רכושה לשני ילדיה, בחלקים שווים.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 דיון 9.2
- 2
- 3 9.2.1 הנתבע אף לא הצליח להוכיח את טענתו זו, שהמנוחה נמנעה במתכוון לערוך
- 4 צוואה על פיה הינו היורש היחידי רק בשל חובותיו. הרי גם בלעדי צוואה
- 5 בכתב יורש הנתבע מחצית מהעזבון מכוח ירושתו על פי דין.
- 6
- 7 9.2.2 זאת ועוד הנתבע אישר בחקירתו כי ירש כספים מסבתו (בשנת 2006), מאביו
- 8 (בשנת 2010) וכי עוד קודם לכן קיבל מהוריו כספים במתנה בסך של 500,000
- 9 ₪ (פרוט' 24.3.2015 עמ' 37 בסוף ועמ' 38 ש'3-1). הנתבע לא טען כי נושיו
- 10 פעלו כדי לשים ידיהם על כספים אלה.
- 11
- 12 מערכת היחסים בין המנוחה לתובעת 9.3
- 13
- 14 9.3.1 הנתבע בחר בתביעתו להעלות טענות קשות בדבר מערכת יחסים עכורה
- 15 ביותר שהתקיימה כביכול בין המנוחה לתובעת שנים רבות קודם פטירת
- 16 המנוחה.
- 17
- 18 9.3.2 טענות אלו, כפי שיבואר בהמשך, לא זו בלבד שלא סייעו לנתבע להוכיח את
- 19 תביעתו, מעבר לניסיון קלוקל לנסות ולהשחיר את פני התובעת, אלא
- 20 השמיטו עוד יותר את הבסיס לתביעתו.
- 21
- 22 9.3.3 אם אכן נכונים דברי הנתבע, שהמנוחה לא רצתה להוריש לתובעת דבר לאור
- 23 מערכת היחסים הקשה ששררה ביניהן, הרי המנוחה הייתה עורכת צוואה
- 24 שנים רבות קודם פטירתה וודאי שעם גילוי מחלתה.
- 25
- 26 9.3.4 הנתבע השתמש בחוסר תום לב בהליכי בית המשפט ובחר להתרכז בתביעתו
- 27 במערכת היחסים הקשה, שנטענה על ידו, שהתקיימה בין המנוחה לתובעת
- 28 ואף הרהיב עוז וטען שהתובעת רצתה להרוג את המנוחה ופעלה לעשות זאת,
- 29 ראה עמוד 76, שורה 12 לפרוטוקול מיום 24.3.15 וראה למשל את דבריו
- 30 בסעיף 15.3 לתצהירו ובסעיף 16.2 לתצהירו:

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1
2 "בפועל, המנוחה לא היתה מעוניינת בבואה של המשיבה
3 (התובעת – א.ז.ר.) לאוויר העולם, ומעולם לא הצליחה
4 לאהוב את בתה המשיבה" (סעיף 15.3 לתצהיר).

5
6 "המנוחה לא הפגינה כלפי המשיבה (התובעת – א.ז.ר.)
7 אהבה מעולם, לעומת זאת הפגינה המנוחה זלזול, שנאה
8 ותיעוב כלפי המשיבה" (סעיף 16.2 לתצהיר).

9
10 9.3.5 בעדותו של הנתבע בבית המשפט, עמ' 103 שורות 2-12 לפרוטוקול מיום
11 30.10.14 חזר וטען:

12
13 ש. "רגשות קשים מעין אלה, המתוארים לעיל מפי
14 המשיבה בצד התנהגותה המחפירה של המשיבה
15 כלפי המנוחה, התעללותה והתעמרותה של
16 המשיבה למנוחה לצד שנאתה היוקדת כלפיה,
17 וזאת לצד תיעוד (צ"ל תיעוב – א.ז.ר.) ושנאה יוקדת
18 של המנוחה, כלפי המשיבה עוד מיום לידתה, הם
19 שהביאו את המנוחה לידי החלטה להדיר את
20 המשיבה מצוואתה"
21 ת. או. קיי.

22 ש. כלומר, הסיבה שאימא שלך הדירה לטענתך את ת'
23 מהירושה זה השנאה והיחסים הקשים ביניהם?
24 זה מה שאתה כותב בתצהיר?
25 ת. כן."

26
27 9.3.6 אין כל צורך להיכנס לטענות הנתבע בדבר מערכת היחסים ששררה בין
28 המנוחה לתובעת, שכן דווקא אם נכונה טענת הנתבע בדבר מערכת יחסים
29 עכורה, אזי מצופה היה שהמנוחה תקפיד לערוך צוואה, המנשלת את
30 התובעת.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

10.

האם הנתבע פסול מלרשת את המנוחה?

10.1 טענות הצדדים

10.1.1 התובעת טענה שהנתבע פסול לרשת את המנוחה היות וזייף צוואה בעל פה מתוך כוונה לקבל את מלוא העיזבון.

10.1.2 הנתבע טוען מנגד כי דברי המנוחה בעל פה הינם אמת וכי בהעדר הרשעה בזיוף צוואה, אין מקום לקביעה בדבר פסלות לרשת.

10.2 דין

10.2.1 סעיף 5(א) לחוק הירושה קובע:

"(א) אלה פסולים לרשת את המוריש:

(1) ...

(2) מי שהורשע על שהעלים או שהשמיד את צוואתו האחרונה של המוריש, או שזייף אותה, או שתבע על פי צוואה מזוייפת".

10.2.2 התובעת לא הגישה תלונה במשטרה כנגד הנתבע בגין זיוף צוואת המנוחה ואין הרשעה פלילית בנידון.

10.2.3 קביעת בית המשפט, על פיה הנתבע לא הרים את הנטל להוכיח את אמיתות הצוואה בעל-פה, אין בה די כדי לפסול את הנתבע לרשת את המנוחה על פי דין.

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 אופן ניהול ההליך על ידי הנתבע .11
- 2
- 3 11.1 תקנה 514 לתקנות סדר הדין האזרחי קובעת:
- 4
- 5 "ראה בית המשפט או הרשם כי בעל דין האריך את הדיון בכל
- 6 הליך שלא לצורך, על ידי טענות סרק או בכל דרך אחרת, רשאי
- 7 הוא, באותו הליך או בפסק דין, וללא קשר עם תוצאות המשפט,
- 8 להטיל עליו את הוצאות ההליך או המשפט בשיעור שימצא לנכון
- 9 בנסיבות העניין, לטובת בעל הדין שכנגד או לטובת אוצר המדינה
- 10 או לטובת שניהם".
- 11
- 12 11.2 הנתבע התנהל מתחילת ההליך ועד לסיומו בצורה שאינה ראויה ובחוסר תום לב,
- 13 כשהינו עושה כל שביכולתו על מנת לסרב לאת ניהול ההליך ולעכבו ככל שניתן.
- 14
- 15 11.3 במקום להתרכז בהוכחת קיומם של התנאים הנדרשים לצורך קיום צוואת שכיב
- 16 מרע, לה טען הנתבע, בחר הנתבע לטעון טענות קשות בדבר מערכת היחסים ששררה
- 17 בין המנוחה לתובעת והביא אינספור עדויות, שאינן רלבנטיות להוכחת התביעה וכפי
- 18 שהובהר לעיל, רק החלישו את תביעתו, שכן אם זו הייתה מערכת היחסים, וודאי
- 19 שהמנוחה הייתה ממהרת וכותבת צוואה בה היא מדירה את התובעת.
- 20
- 21 11.4 הנתבע ניהל את תביעתו, תוך התלהמות ויצירת מצג שווא, כאילו בית המשפט גיבש
- 22 כבר דעה משלו ולכן אינו מקבל את טענותיו וטענה זו נטענה אף בסיכומיו, כשלמותר
- 23 לציין שלטענה זו אין כל בסיס ולא בכדי בחנתי בפסק הדין את קיומם של כל רכיבי
- 24 תנאי צוואת שכיב מרע למרות שמכוח הדין די היה להסתפק באי קיומו של התנאי
- 25 הראשון והיסודי והוא שהמנוחה לא הייתה בבחינת שכיב מרע או מי שראתה עצמה,
- 26 בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות.
- 27
- 28 11.5 הנתבע כאמור ניסה למקד את ניהול התיק בסוגיות לא רלבנטיות למהות ההליך
- 29 מתוך מטרה להביך ולפגוע בתובעת, תוך הגשת עשרות בקשות ביניים ומאות עמודי

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

- 1 מסמכים, כולל תמליל שיחה בין הנתבע לתובעת, שנמשכה 7 שעות, ואשר התקיימה
2 לאחר פטירת המנוחה.
3
- 4 11.6 כל פעם שבית המשפט ניסה למקד את הנתבע בשאלות הרלבנטיות התנהל הנתבע
5 בצורה מחוצפת כלפי בית המשפט והצד שכנגד, תוך התעקשות לנהל את ההליך עד
6 תומו ורק לאחר מתן ההחלטה למתן סיכומים, הגיש הנתבע בקשה בה הודיע
7 לביהמ"ש שהוא מבקש לחזור בו מהתנגדותו ומסכים למתן ירושה על פי דין, כבקשת
8 התובעת, ללא הטלת הוצאות, בקשה לה התנגדה התובעת ודרשה פסיקת הוצאות.
9
- 10 11.7 בנסיבות אלה מוצדק ליישם את תקנה 514 לתקנות סדר הדין האזרחי ולהתחשב
11 בכך בשאלת ההוצאות.
12
- 13 **12. סיכום**
14
- 15 12.1 לאור כל האמור לעיל, אני דוחה את התנגדות הנתבע ומאשרת את בקשת התובעת
16 למתן צו ירושה על פי דין, על פיו יורשים התובעת והנתבע בחלקים שווים את עיזבון
17 המנוחה.
18
- 19 **לעניין ההוצאות ותשלום שכר טרחת עו"ד** 12.2
20
- 21 12.2.1 התובעת בסיכומיה ביקשה לפסוק כנגד הנתבע בגין הוצאות ושכר טרחת
22 עו"ד בסך שלא יפחת מסכום של 566,753 ₪ כולל מע"מ.
23
- 24 12.2.2 לראיה צרפה התובעת לסיכומיה את הסכם שכר טרחת עו"ד שנחתם בינה
25 לבין משרד בא-כוחה ואת החשבוניות שהוצאו למבקשת על ידי בא כוחה
26 המגיעים לסכום כולל של 566,753 ₪.
27
- 28 12.2.3 בנסיבות דנא, לאור התנהלות הנתבע, שתוארה לעיל, ולאחר שהתובעת
29 הציגה חשבוניות על תשלום שכר הטרחה, ולאור שיקול הדעת הנתון
30 לביהמ"ש אני קובעת שהנתבע יישא בתשלום שכר טרחת התובעת בסכום

בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תמ"ש 24293-09-13 יב' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ת"א

בפני כב' השופטת אסתר ז'יטניצקי רקובר

1 של 200,000 ₪ ובהוצאות משפט מכח תקנה 514 לתקנות סדר הדין האזרחי
2 עקב ניהול שלא בתום לב, כמפורט בסעי' 11 לפסק הדין, בסכום של 100,000
3 ₪. סך הכל ישלם הנתבע לתובעת סך של 300,000 ₪.

4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14

12.3 העתק מפסק הדין ישלח לצדדים.

12.4 המזכירות תואיל לסגור את כל התיקים.

12.5 ניתן לפרסם את פסק הדין תוך השמטת הפרטים המזהים.

ניתן היום, ט' אלול תשע"ח, 20 אוגוסט 2018, בהעדר הצדדים.

15 אסתר ז'יטניצקי רקובר, שופטת
16
17